

درس نامه ی درس چهارم : داستان من و شما

❖ واژه آموزشی ❖

می دانیم که زبان چند چهره یا شکل دارد که عبارتند از : (آوا و صدا) ، (خط و اشاره)

توجه!

یادگیری خط نسبت به چهره های دیگر زبان فارسی دشوارتر است . زیرا نوشتن در اصل به کار بردن قواعد و قراردادهای تعیین شده در هر جامعه است .

❖ تعریف شکل های زبان

➤ **آوا و صدا** : صدا در گفتار ظاهر می شود و شما با گوش دادن ان را می شنوید و درک می کنید .

مثلاً: واژه ی « آب » از دو صدای « آ » و « ب » ساخته شده است .

همه ی صداهایی را که میشنویم از کنار هم آمدن صداهای گوناگون ساخته شده اند .

در زبان فارسی ۲۹ صدا داریم که شش صدای (_____ آ ، ای ، او) مصوت ، و بقیه صامت هستند .

➤ **خط** : خط در نوشتار آشکار می شود و شما به کمک چشم و از راه دیدن با آن آشنا می شوید و آن

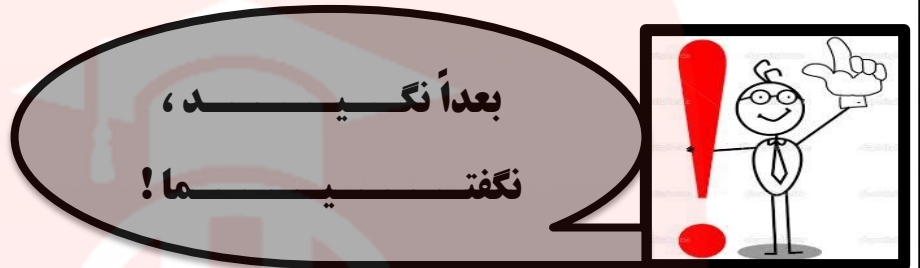
را درک می کنید . هر یک از صدا ها را با (نشانه ای) نشان می دهیم ؛ به نشانه ی صداها ، حرف

می گوئیم .

یادگیری خط دشواری بیشتری دارد؛ زیرا نوشتن، در اصل، به کار گرفتن قواعد و قراردادهای تعیین شده، در هر جامعه است و آن را در مدرسه می آموزیم.

➤ **اشاره:** گاهی برای ارتباط با دیگران، از شکل دیگری از زبان، یعنی، اشاره، استفاده می کنیم. گاهی آموزگار با اشاره، چیزی را به دانش آموزان می گوید.

نکته: گر و لال ها هم با زبان اشاره با یکدیگر حرف می زنند.

به ساختمان واژه های زیر توجه کنید:

سازنده + ی	سازندگی
جاودانه + ی	جاودانگی

در زبان فارسی هیچ گاه دو صدا از صداهای (_____ آ، ای، او) نمی توانند کنار هم بیایند. اگر دو تا از این صداها، بخواهند کنار هم بیایند باید یک حرف بین آنها میانجی شود.

حروف میانجی عبارتند از: (گ - ی - ک - ا - ج)

ستاره + ان ← ستاره ان ← ستارگان

خانه + ما ← خانه ما ← خانه ی ما

راننده + ی ← راننده ی ← رانندگی

راستگو + ان ← راستگوان ← راستگویان

نیا + ان ← نیان ← نیاکان

کوزه + ش ← کوزه ش ← کوزه اش

شیرینی + ات ← شیرینی ات ← شیرینی جات

www.my-dars.ir

نکته: گاهی حرف میانجی خوانده می شود اما نوشته نمی شود.

مثال: بانووان (خوانده می شود)، بانوان نوشته می شود.

در واژه ی بالا حرف میانجی (و) خوانده می شود ولی ، نوشته نمی شود در این واژه ها ، صدای (او) قبل از صدای (واو) آمده است ، چون شکل هر دو صدا یکسان است ، یکی از آنها را می نویسیم و هر دو را می خوانیم .
به دسته ی دیگر واژه ها توجه کنید .

سعدی ی شیرازی • خوانده می شود . سعدی شیرازی نوشته می شود .

در واژه ی بالا حرف میانجی (ی) خوانده می شود ولی نوشته نمی شود . در این واژه ها صدای (ای) قبل از صدای (ی) آمده است و چون شکل هر دو یکسان است ، یکی از آنها را می نویسیم و هر دو را می خوانیم .

تـمـریـن

به سؤالات زیر پاسخ دهید .

- مهم ترین وسیله ی ارتباط بین انسان ها است .
- سخت ترین شکل زبان کدام است ؟ چرا ؟

- زبان ناشنویان چه نام دارد ؟

❖ نشانه های جمع

- در زبان فارسی دو نوع نشانه ی جمع وجود دارد : (ها ، ان)

مانند: درخت ← درخت ها ← درختان

توجه!

۱. تقریباً همه ی اسم ها را با نشانه ی (ها) می توان جمع بست. مانند : روستاها - کشورها - کاغذها و ...
بیشتر جانداران را می توان با (ان) جمع بست. مانند : اسبان - آهوان - مردان - دختران و ...

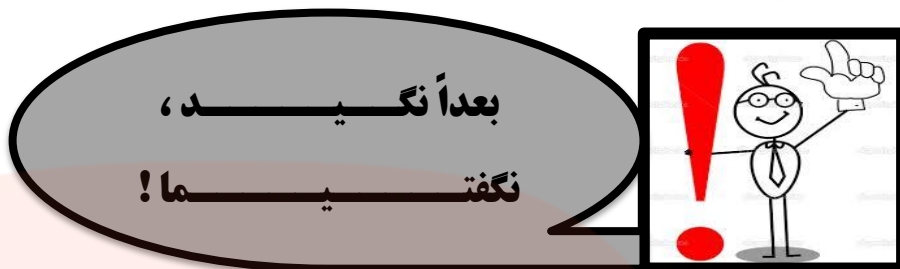
۲. همیشه این گونه نیست که به سادگی نشانه ی جمع (ان) به واژه ها بپیوندد و بدون هیچ تغییری کلمه ی

جمع ساخته شود . در برخی از واژه ها ، تغییراتی به وجود می آید تا شکل جمع به دست آید ، مانند

نمونه هایی که در قسمت قبل گفته شد .
www.my-dars.com

- نشانه های جمع عربی : (ات - ون - ین)

مانند کلمه ← کلمات معلم ← معلمین

بعداً نگیـد ،
نگفتـیـما !

۱. چهار حرف (گ-چ-پ-ژ) در زبان عربی وجود ندارد . اگر کلمه ای یکی از این حروف در آن به کار رفته باشد آن کلمه فارسی است و با نشانه های جمع عربی ، جمع بسته نمی شود .

مانند: پدر ← پدرها گل ← گل ها

۲. (ان) همیشه نشانه ی جمع نیست ، بلکه کاربردهای مختلفی دارد که در زیر آورده شده است :

✓ نشانه ی زمان = بامدادان - سحرگاهان - بهاران

✓ نشانه ی مکان = گیلان - دیلمان - سپاهان

✓ نشانه ی صفت = گریان - خندان - نالان - دوان

۳. جمع بستن واژه های فارسی با نشانه ی جمع عربی (ات) از نظر نگارشی درست نیست . بنابراین واژه های (پیشنهادات - گزارشات - فرمایشات - آزمایشات) اشتباه است و جمع این کلمه های فارسی با نشانه ی (ها) به کار می رود .

• جمع مکسر: نوعی دیگر از جمع کلمه ها ، جمع مکسر است که از هیچ نشانه ای در آن استفاده نمی شود و شکل کلمه تغییر می کند .

مانند: ورق ← اوراق شهید ← شهدا

طفل ← اطفال امیر ← امرا

• اسم جمع: بعضی از واژه ها (اسم ها) هستند که نشانه ی جمع ندارند اما معنی جمع می دهند .
مانند: ملت - مردم - گله - رمه - دسته - گروه - طایفه - قبیله - گردان و

www.my-dars.ir

پرسش و پاسخ

۱- باتوجه به واژه آموزی درس ۴، چند واژه را که هنگام جمع بستن با (ان ، حرف میانجی « گ ») گرفته است پیدا کنید و بنویسید .

۲- در کلمات زیر حروف میانجی را پیدا کرده و مقابل واژه بنویسید .

شیرینی جات : نیاکان : راستگویان : ستارگان :
خانه ی ما : راندگی : کوزه آش :

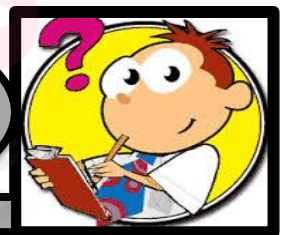
۳- در متن زیر ، واژه هایی را که با نشانه های جمع فارسی ، جمع بسته شده اند ، مشخص کنید .

آری ، همه ی آن بزرگان علم و ادب ، فرزندان من هستند ؛ فرزندانى که بر شکوه و شوکت وطن و من افزوده اند
بی گمان تا به این جا پی برده اید که من کیستم ؟ آری ، گمان شما درست است ؛ نام من فارسی است ؛ زبان فارسی همان که اینک جلوی چشم شما روی صفحه ی کتاب و بر سر زبانتان است .

۴- مفرد جمع های مکسر زیر را بنویسید .

آفات : اوراق : الفاظ :
قوا : فواید : لطایف :
آداب : ورثه : اعضا :

نکته املائی

پیوسته نویسی و جدا نویسی

کلمات دو املائی کلماتی هستند که هم به صورت پیوسته و هم به صورت جدا نوشته می شوند و به هر دو صورت درست هستند .

مانند : دست مزد ، دستمزد کتاب خانه ، کتابخانه گلدان ها ، گلدانها

در هنگام نوشتن این گونه کلمات می توانیم انتخاب کنیم که کلمات را پیوسته بنویسیم یا

جدا نویسی کنیم ، اما باید دقت کنیم که در هنگام جدا نویسی معنای کلمه و عبارت تغییر نکند ، یعنی در هر دو حالت معنا یکی باشد .

تمرین

با توجه به معنی و مفهوم ، املاي درست واژه را انتخاب کنید و در جای خالی بنویسید .

- فرزندانى که بر و شوکت وطن و من افزوده اند . (شکوح - شکوه)
- اکنون خودم را بیشتر معرفی می کنم . (بگزارید - بگذارید)
- در طول تاریخ ، رویدادهای بیشماری را (دیده ام - دیدام)
- چهره ی دوم زبان گفتار ها شده است . (سلیقه - ثلیقه)
- آن تهی مغز را چه علم و خبر که به او است یا دفتر . (حیزم - هیزوم - هیزم)

کارگاه نویسندگی

هر نوشته ای از چند جمله ی به هم پیوسته درست شده است . در هنگام نوشتن باید به اصل ساده نویسی و کوتاهی جمله ها توجه کنیم .

برای تقویت مهارت نویسندگی ، تمرین نویسندگی لازم است و بازسازی یا بازنویسی یکی از تمرین های عالی برای این کار است .

هر گاه موضوعی قدیمی یا مطلبی از متون گذشته را با شاخ و برگ و شکل تازه تری بنویسیم ، آن را بازنویسی کرده ایم .

می توان حکایت ها و متن های کوچک را به صورت یک داستان کوتاه بازسازی کرد .

تمرین

۱- برای تقویت مهارت نویسندگی لازم است .

۲- حکایت زیر از گلستان سعدی است . آن را به زبان ساده بازسازی و بازنویسی کنید .

وقتی به جهل جوانی بانگ بر مادرم زدم دل آزرده به کنجی نشست و گریان همی گفت : « مگر خُردی فراموش کردی که درشتی می کنی ؟ »